

"Koronavirus odamni o'ldirmaydi, boshqa o'ldiradigan kasalliklarga sharoit yaratib beradi"

Одамлар орасида коронавирусдан даволаниш ёки касаллика чалинмаслик учун шифокор маслаҳатисиз иммунитетни кўтарувчи ҳар хил дори-дармон воситаларини ўзбошимчалик билан истеъмол қилювчилар сони кўпаймоқда.

“КОРОНАВИРУС ОДАМНИ ЎЛДИРМАЙДИ, БОШҚА ЎЛДИРАДИГАН КАСАЛЛИКЛАРГА ШАРОИТ ЯРАТИБ БЕРАДИ”

Савол тугилади, шифокор рухсатисиз қабул қилинган дори воситаларининг оқибати қандай бўлади? Иммунитетни қандай оширган маъқул?

Ушбу саволларга ойдинлик киритиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси “Иммунология ва инсон геномикаси” институти илмий ходими, аллерголог-иммунолог шифокор Шерзод МУХТОРОВ билан сұхбатда бўлдик.

– “Шифокорлар коронавирусга чалинган беморларни даволашаёттани ўйқ. Улар шунчаки, инсон организми вирусга қарши етарича иммун тизимини ҳосил қилгунинг қадар сақлаб туришибди”. Бу фикрга қандай қарайсиз?

– Бугунги кунда коронавирусни бутунлай ўйқ қилдиган дори воситаси ҳали симмага тақдим этилганича ўйқ. Шу сабабли, бу вирусга қарши курашашётган шифокорларимиз асосан симптоматик даво усулларидан фойдаланишмомда.

“Симптом” сўзи “аломат, белги” деган маъноларни Англатаради. Симптом бу – индивидуал белгиларнинг бири, касаллининг ўзига хам намоён бўлиши, патологик ҳолат ёки ҳар қандай ҳайтий жараённинг бузилиши ҳисобланади. Энди симптоматик даво услуги келсак, яъни беморда ҳарорат ошса, ҳарорат туширилади. Агарда пневмония, яъни зотилкам касаллиги белгилари намоён бўлса, нафас олиш тизими, ўлқага таъсир қилувчи ўтқир ялпигланишларга қарши даво чоралари кўрилади. Ёки иккапчалик касалликларнинг аломатлари намоён бўлса, унинг патологик ҳолати ёки ҳайтий бошقا бузилишларни, ҳайтий жараённарнинг нормаллашишлага ва тикланишига қадар дори-дармон, яъни терапия даво усуллари орқали кўмаклашилади.

Коронавируснинг қилдиган иши нима? У организмга тушиб иммунитетни пасайтиради. У одамни ўлдирмайди. Бошқа ўлдирадиган касалликларга шароит яратиб беради. Шунинг учун коронавирус билан касалланган беморларнинг кўпчилиги вафот этганда, иккя томонлама пневмония, ўтқир юрак ҳон-томир ва нафас етишмовчилиги, қанди диабет каби касалликлар ташхиси кўйилади.

Коронавирус оғиздан кириб, қизиғүнгич ҳамда тор қувурсимон томирчалар ичидан ўтиб, охирин ўлқадаги митти ҳаво халтасига тушади. Худди шу жойда ҳаво (қислород) конимизга ўтади ва аксинча, карбонат ангиридрик чиқиб кетади. Зотилжам, яъни ўлқада ялпигланиш пайдай бўлиши сабабли инсон ўлқасидаги ана шу халтаканап (фильтрлар) сувга тўлади. Натижада бемор нафас олишга кийналади. Кон куюклишади. Бу ҳолатда

шифокор маслаҳати ва кўриги билан глюокортикостероидлар (конни сукротиуочи) туркумига киручи дори воситалари кўллаш зарур. Антибиотиклар факат иккапчалик касаллик белгилари бўлган ҳолатда, бу ҳам бўлса, албатта, шифокор назорати остида истеъмол қилинниши керак.

Энди сиз айтгандек, иммунитет масаласига тўхтасак, у доимо курашади. Иммунитет ҳар қандай ҳолатда ҳам дori-дармон қабул қилсан ҳам, қилмасак ҳам курашаверади. Фақатина дори-дармонларни тўтири қабул килишимиз керак, яъни организмнинг иммун жароини бузмаслик позим.

– Франциядаги Монпелье университети тадқиқотчилари карам коронавируснинг янги штаммини ўлдиришга хусусиятига эга деган хуносага келишибди. Бу қанчалик асосли деб ўйлайсиз?

– Бугунги кунда коронавирус ҳақидаги маълумотларни интернет тармоғидан истаганча топишмизим мумкин. Лекин уларнинг ҳаммасини ҳам асосли, деб бўлумади. Карам ҳақидаги маълумотга келадиган бўлсан, буни қисман асосли, деб айти оламан. Сабаби бу сабабот таркибида қандлар, органик кислотлар, витаминлар (C, P, B, B2, PP, K, E), каротин, пантотен ва фолат кислотлар, ёт, ферментлар, фитонцидлар, калий, кальций, йод, марганец, төмрим ҳамда бошқа элементларнинг тузлари бор.

Шу сабабли, қайсиидар майнода коронавирусни юқтиримаслик ёки вирусни организмдан бартараф этиш учун унинг хиссасига бўлиши мумкин. Шуни инобатга олиб кунда бир маҳал карамли, олма сиркаси ва ёнгоқдан тайёрланадиган енгил ҳазм бўлувчи салатларни тавсия қиласан. Факат бу мөъридан ошиб кетмаслиги позим.

Энди карам махсуслотнинг бир ўзи коронавирусни бутунлай ўйқ қила олиши кобилиятига зга, деган фикрга келадиган бўлсан, бунга қўшигмайман.

– Инсон организмидаги қайси витамин етишмаса, иммунитет пасаяди?

– Инсон организмидаги ҳар бир витаминнинг ўз ўрни ва бажарадиган вазифаси мавжуд. Асосли маълумот-

ларга қараганда коронавирусга қарши ёрдам бера оладиган витаминлар C ва D витаминлари ҳисобланади.

С витамины – углевод, оқсил ва минераллар алмашинувига ёрдам беради. Шунингдек, сукя тўхимасининг шаклланishi ва иккоби ўшига таъсир қиласди. Бу витамин разитининг олдини олиши ва даволашда кўлланилиади. С витамини балик мойи, жигар, гўшт маҳсулотлари, тухум саригида мавжуд.

Д витамини – кальциферол (организмда кальций ва фосфорнинг алмашинувига ёрдам беради). Шунингдек, сукя тўхимасининг шаклланishi ва иккоби ўшига таъсир қиласди. Бу витамини балки мойи, жигар, гўшт маҳсулотлари, тухум саригида мавжуд.

– Коронавирус пандемиясига давони балки, Ибн Синонинг “Тиб қонунлари” китобидан излаш керадир!?

– Абу Али Ибн Сино бобомиз яшаган даворда коронавирус касаллиги бўлмаган бўлса ҳам кора ўлат, вабо қаби организмга ҳаво-томчи йўллари ва тери орқали юқувчи юқумли касалликлар мавжуд бўлган. Ибн Сино ўзининг “Тиб қонунлари” китобидаги бу маълумотни мен асосли деб олмайман. Сабаби, Жаҳон соглини саклаш ташкилоти, қолаверса дунёнинг энг ривожланган мамлакатлари ҳам бу касаллик вирус эканлигини тасдиqlашган. Шунга кўра, бу ҳақиқатдан вирус, бактерияга боғлиқ бўлган иккапчалик касалликлар ривожлана бошлиди.

– Италиялик шифокорлар коронавирус аслида вирус эмас, балки бактерия деган фикрин илгари суришаётган экан. Бу фикрга қандай қарайсиз?

– Юкорида таъкидлаб ўтганимдек, коронавирус ҳақидаги маълумотлар интернет тармоқларида сон-саноқсиз. Бу маълумотларнинг асосисидан кўра асосизи кўпроқ. Саволингиздаги бу маълумотни мен асосли деб олмайман. Сабаби, Жаҳон соглини саклаш ташкилоти, қолаверса дунёнинг энг ривожланган мамлакатлари ҳам бу касаллик вирус эканлигини тасдиqlашган. Шунга кўра, бу ҳақиқатдан вирус, бактерия эмас.

Бу саволга кўшимча сифатида шуни таъкидлашим мумкин, вирус иммун тизимини бузганидан сўнг, иммунитетни курашувчанилиги пасайди. Шу тартиба организм холдан тояди. Шундан сўнг, бактерияга боғлиқ бўлган иккапчалик касалликлар ривожлана бошлиди.

– Кўпчилик одамлар ҳозирги кунда билиб-бilmай, иммунитетни кўтарирадиган дориларни истеъмол қилишмоқда. Бу борада сизнинг тавсиянгиз қандай?

– Аввало мен ҳалқимиздан шуни илтимос килтан бўлар эдим, иммунитетни кўтаришига мўлжалланган дори воситалари, яъни иммуномодуляторлардан билиб-бilmай фойдаланман!